

ב' חשוון *

הכנת 12/10

11/27

2207

א. אין דעם מאמר רז"ל ביים סוף מס' ברכות (און עד"ז ביים סוף)

מס' מו"ק) זיינען דא צוויי גירסאות: א) "ת"ח אין להם מנוחה לא בעוה"ז

ולא בעוה"ב כו"ב"; ב) "צדיקים אין להם מנוחה כו"ב" ~~(אין אים)~~ די גירסא ווערט געבראכט בכמה מקומות.³

וי"ל, אז אע דער אונטערשייד אין לשון פון די גירסאות דריקט אויס

~~מז' דער ארץ~~ אן אונטערשייד אין זייער חוכן: לויט דער גירסא "ת"ח אין להם

מנוחה כו"ב" רעדט דער מאמר רז"ל וועגן א מעלה מיוחדת וואס איז דא נאר אין

לימוד התורה ("תלמידי חכמים"), כדלקמן; דאקעגן לויט דער גירסא "צדיקים

אין להם מנוחה כו"ב" רעדט זיך דא ניט בלויז וועגן דער באזונדערער מעלה

פון לימוד התורה, ווארום דער תואר צדיק איז ~~אז~~ כולל אין זיך אויך מארי

עובדין טבין, וואס זיינען ניט קיין ת"ח.⁵

דארף מען פארשטיין דעם טעם ההפך צווישן די צוויי שיטות.

ב. דאס וואס ת"ח אין להם מנוחה כו"ב", איז דער אריז"ל מסביר אין

לקוטי הש"ס: "כי בעולם שלאחר המיתה ת"ח עוסקים בתורה ועולין ממדרי" למדרי"

ומישיבה לישיבה... כי כמו שהשי"ת אין לו סוף כך תורתו אין לה סוף".

לויט דעם איז פארשטאנדיק דער טעם פון דער גירסא ת"ח אין להם

מנוחה כו"ב - ווארום דוקא תורה איז בבחי' "אין לה סוף" און דערפאר איז

אויך ניטא קיין מנוחה (אין סוף) צו די עליות פון ת"ח וואס זיינען עוסק

בתורה; אבער מצוות, הגם אויך זיי זיינען ציוויים פון אויבערשטן (וואס ער

איז אין סוף), פונדעסטוועגן איז אין זיי אלייך פאראן א הגבלה, ואדרבה: עס

מוז זיין א הגבלה - סיי אין כללות המצות אויף וועלכע מיר זיינען אנגעזאגט

לא חוסיף עליו ולא תגרע ממנו, לא חוסיפו ולא תגרעו (אנדערש אבער איז ת"ח

וואס מוז זיין אין אן אופן פון הוספה, כדאייתא בהל' ת"ח), סיי ביי יעדער

מצוה בפרט: חפלין - דוקא פיר פרשיות און ניט פינף וכו'.

על דרך זה איז אויך דער אונטערשייד צווישן זיי בנוגע דעם אופן

החיוב פונעם אדם: דער חיוב פון ת"ח האט ניט קיין הגבלות, אין לשון

הרמב"ם: "כל איש ישראל חייב בת"ח בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל

יסוריך כו"ם, און אויך איז דער חיוב א שטענדיקער; אנדערש אבער זיינען מצות, וואס יעדער מצוה האט זיך איר הגבלה (איך א באשטימטן זמן, אדער מקום, אד"ג).

לויט דעם איז אבער שווער צו פארשטיין דעם טעם פון דער גירסא (6.4) "צדיקים אין להם מנוחה כו"ם" - וואס דערין זיינען איינגעשלאסן אויך מארי עובדין טבין (עבודת המצות) כנ"ל: ווי איז שייך אז (אויך) אין דער עבודה (מוגבלת, כנ"ל) זאל זיין דער אויפטו "אין להם מנוחה", וואס ווייזט אויף אן ענין פון בל"ג?

מוז מען דעריבער זאגן, אז אויך אין מצוות איז די סעלה פון בל"ג - וואס דערמיט איז במילא מובן אויך דער טעם פון דער גירסא "צדיקים אין להם מנוחה כו"ם". ד.ה. די צוויי גירסאות זיינען בהתאם צו די צוויי בחינות: גבול ובל"ג.

ג. לכאורה איז דא אן ארט צו זאגן, אז פון דין מבטלין ת"ת מפני מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים, קען מען ארויסלערנען אז מצוות זיינען אויך א אין דער בחי' פון בל"ג - ווארום אויב זיי זיינען נאר בבחי' גבול, ווי קענען זיי דוחה זיין ת"ת, א זאך וואס איז בל"ג?

אבער פפ"ק באמה איז עס ניט קיין הוכחה אז אויך מצות זיינען בבחי' בלי גבול - ווייל דאס וואס "מבטלין ת"ת מפני מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים" איז ניט מצד מעלת המצות, נאר דערפאר וואס דעם העדר אין קיום המצות איז אויך

א חסרון אין לימוד התורה, כדלקמן: דער אלטער רבי ¹⁵ (אינעם טעם פון אויבנדערמאנטן דין): "מפסיק

תלמודו ¹⁶ וְעָשָׂה הַמְצוּה... כּי זֶה בַּל הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים תְּכַלִּית חֲכָמָה תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְאִם אֵינּוּ עוֹשֶׂה כֵן נִמְצָא שֶׁלֹּא לָעֲשׂוֹת וְנוֹחַ לוֹ כּו"ם".

וואס וויבאלד אז נאכדעם ווי דער אלטער רבי זאגט דעם טעם חיובי (אויף "מפסיק תלמודו וְעָשָׂה הַמְצוּה") "כי זה כל האדם" צו מקיים זיין מצות,

איז ער מוסיף: "ואם אינו עושה נמצא שלמד שלא לעשות" (ד.ה. אז אן קיום המצוות אויך דער לימוד התורה איז) ניט ווי ס'דארף זיין - איז משמע אז דער טעם "כי זה כל האדם" איז ניט גענוג אז צוליב דעם זאל די מצוה דוחה זיין ת"ת; ווארום

1) בטעם השינויים בין מס' ברכות ומס' מו"ק - ראה לקו"ש שיחת ש"פ דברים, שבת חזון, תשל"ה.

2) של"ה בהקדמה (יז, א). עמק המלך שער הדיקנא ה"ח (סא, ג). ועוד.

3) אוה"ח ואתחנן ע' סז. המשך תרס"ו ע' יב.

4) ראה נדה סז, ודפ"ק אה"ח. ראה ב' שו"ת מסעי צא, א. שה"ש סז, ג.
5) ד"עיקר פי' צדיק נק' כן מי שמקיים המצות" (לקו"ח מסעי צא, א. שה"ש סז, ג).

ואף שבחו"א צח, ב מביא (בהמשך להמבואר שם ע"ד העליות בהשגת התורה) "מ"ש בלקוטי הש"ס להאריז"ל על מארז"ל צדיקים אין להם מנוחה כו" (ולא הגירסא "ת"ח")

- הרי צדיק במרז"ל (ולא רק בהנהגה) - ישנו במובן הכי רחב (וכמו רשע או

צדיק לא קאמר - נדה סז, ב. וראה תניא פ"א - דשולל רק רשע בדינו), כולל גם

בע"ח, ת"ח וכו' ובמובן הכי מצומצם - רק אלה שעבודתם במדת היסוד (תניא פי"ד

מתיקונים-בהקדמה. וראה זח"ג קט, ב). - אבל אין לפרשו בשום מקום שפי' (רק

ת"ח ולא מארי עובדין טבין כו'. וראה ב' שו"ת מסעי צא, א. שה"ש סז, ג.
6) כמס"נ (איוב יא, ט): ארוכה מארץ מדה גו'.

7) אגה"ק ס"י. ד"ה השקיפה חרפ"ט פ"ב ואילך (נדפס בסה"מ ה'שי"ח ע' 272

ואילך). ובכ"מ.

8) רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. ממרים פ"ב ה"ט. סהמ"צ להרמב"ם ל"ח שי"ג שי"ד.

- ולא הביא כלל קרא הקודמו דואתחנן. וכ"כ באגה"ק סכ"ט (קנ, א). וראה רמב"ן

עה"ת שפי' כן בואתחנן. וממשיך שם דהוספת מצוה "היא בכלל לא חוסיף עליו"

- קרא דראה. והוא דלא כמס"כ בפסיקתא זוטרתא שם ובאדרת אלי' דפ' ואתחנן

- הוא לא להוסיף על חרי"ג מצות בכלל, ודפ' ראה שלא להוסיף באותה מצוה

גופא. וראה פי' הר"י פערלא לסהמ"צ דרס"ג מ"ע ה ומל"ת קמא. מנחך חינוך

מצוה חנד. ואכ"מ.

9) רמב"ם פ"ב ס"ב. וראה זח"א יב, ב: לאפשר לה כו'. ובאגה"ק סכ"ו

(קמא, א) דכל איש ישראל מחוייב לחדש בחורה.

10) ראה ספרי ופרש"י ראה יב, א. פרש"י ואתחנן ד, ב.

11) הל' ת"ח פ"א ה"ח. הועתק בשו"ע אדה"ז או"ח ר"ס קנה. ואקו"כ אה"תנין.

12) כמס"נ (יהושע א, ח) לא ימוש גו' והגיה בו יומס ולילה גו'. וראה

אה"תנין הפ' חזיר' וראה ב' שו"ת מסעי צא, א. שה"ש סז, ג. וראה ב' שו"ת מסעי צא, א. שה"ש סז, ג.

לר. רמב"ם הל' ת"ח פ"ג ה"ד. הל' ת"ח לאדה"ז פ"ד ס"ג.

(13) מו"ק ט, סע"א וא. הל' ת"ח שם כדלקמן בפנים): ומבטלין ת"ח

(14) בחניא פל"ז (מט, סע"א. ועד ו. הל' ת"ח כי זה כל האדם ותכלית

לקיום מצוה מעשית כשא"א לעשותה ע"י אחרים משו. בריאתו כו' להיות לו יח' דירה בתחתונים כו'.

אבל: מכיון שהמעלה שבמצות שהם "כל האדם" הוא רק בנוגע לחכלית בריאת

האדם - הרי באם ביחס התורה ומצות עצמן, המצות הן שלא בסוג מדרי' התורה, איך מספיק שיבטלו ת"ח מפני מצוה, כי א"א לתת (ענין של) בל"ג מפני (ענין

של) גבול, כבפנים.

(15) הל' ת"ח שם.

(16) ברכות יז, א.

(17) ירושלמי פ"ק דברכות (ה"ב), ובבלי ספ"ב דברכות.

(18) וכמ"ש בחניא - כנ"ל הערה 14.

(19) להעיר שהן בכתוב (קהלת יב, יג) והן במרו"ל הדודר גם "את האלקים ירא",

ה"חשובה".

(20) להעיר מלקו"ת שלח (לס, א ואילך). ובארוכה - עטרת ראש נג, א ואילך. נח, ב

ואילך.

(21) תנחומא עקב ב. דב"ר פ"ו, ב. יל"ש יחרו רמז חצר. ועוד.

(22) סיום מס' קדושיין.

(23) אבות פ"ב מי"ב.

(24) משלי ג, ו. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

(25) המשך תרס"ו ע' סח. תקכב. ד"ה לסרבה המשרה ה"ש"ת פ"ג (סה"מ קונט' ח"ב

תלה, ב).

(26) סוכה כה, א.

(27) ראה המשך תרס"ו שם ע' תקכב. ולהעיר מפיה"מ להרמב"ם אבות רפ"ב. לקו"ש

ח"ד ע' 1192 ואילך (ובהערה 2 שם).

(28) לקו"ש ש"פ דברים הנ"ל ס"ד. ^{לא} _{הוא}

(29) תהלים קד, כג.

(42) נדפס בקונטרס חנוך לנער ס"ע 31 ואילך.

(43) ועיי"ש הראי' לזה מפרש"י ברכות (יח, ב) "ויושבים בעגולה".

ויש לקשר זה עם משארז"ל (תענית בסופה): עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע (ובע"י גריס: עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים בג"ע) - דענין המחול שהוא עיגול הוא בחי' סוכ"ע (לקו"ח ואתחנן ז, ב). ואף שבלקו"ח שם מבאר זה על גילוי בחי' סוכ"ע שיהי' לעת"ל דוקא - הנה כמה פי' בלעח"ל בכ"מ לעח"ל כולל כל הבא לאחרי עוה"ז (וכפי' הרמב"ם הל' חשובה ספ"ח), ועד לקצה השני ובכ"מ - שפי' רק לאחרי תחה"מ ואז גופא - כשמצוות בטילות (אנה"ק שם).

(44) הל' חשובה פ"ח ה"ב.

(45) ברכות יז, א.

(46) שלא כדעת הרמב"ן (בשער הגמול שלו) דקאי על תחה"מ.

(47) שה"ש ג, יא. וי"ל שכוונת הרמב"ם לפי' המשנה (בסוף תענית) דכתוב זה מדבר (כפרש"י שם) בהקב"ה וכנס"י [ועפ"ז חובן ראית הרמב"ם מכתוב זה, וכפשוטו] יל"פ "עטרה" כפשוטה.

(48) כמ"ש באגה"ק (סי"ז): "ועטרותיהם בראשיהם... עטרה היא בחי' מקיף וסובב".

(49) עיי'ן רמב"ם בסופו: יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם - ג' דרגות. ולהעיר מתחלתו (הל' יסוה"ת פ"ב ה"ב): בשע' שיחבונן כו' ויראה מהן חכמתו כו' ומתאוה כו' לידע כו'. ואכ"מ. (50) ויש בזה ב' דרגות: "נהנין מאותו זיו טלא ישיגו כ"ב, אבל הצדיקים שזכו ניזונין עד שישיגו השגה שלמה" (זח"א במהנ"ע) תולדות קלה, רע"ב).

(51) משא"כ צדיקים סתם - ולכן נקט הגירסא (ופי') בלקוטי הש"ס - ת"ח, הכולם

בכלל, אלא כ"כ. פ. 1.

(* יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. תולדותיו בפרטיות - ראה "חנוך לנער".